

Проф. д-р ик. н. Велчо Стоянов

“НОВИЯТ СВЕТОВЕН РЕД” – СТАР ФЕНОМЕН НА НАЙ-НОВОТО ВРЕМЕ

“Новият световен ред” (обявен от Дж. Буш-старши и от Римския клуб в края на XX век) не е нещо съвсем ново, доколкото той има дълбоки исторически корени. Новото са уникалните условия, при които той се изгражда: широкомащабна и динамична либерална глобализация, разпадане (през 1989 г.) на двуполюсния свят с двата основни лидера и оставане само на един-единствен суперсилен хегемон (САЩ), но с очертаващи се на хоризонта негови конкуренти (като отделни държави или коалиция от такива); нарастваща роля и значение както на регионалните икономически образувания (чийто първообраз е ЕС), така и на глобалните корпорации в условията на разширяващи и задълбочаващи се екологична и културна кризи; икономическата (криза) периодично също напомня все по-тревожно за себе си... Засилва се противоречието и/или несъответствието между изграждащото се либерално глобално общество и отсъствието на глобално управление, което (противоречие и/или несъответствие) има за задача да преодолее “новия световен ред”.

JEL: F01; F02

“Новият световен ред” и имплицитно свързаното с него световно правителство или глобално управление станаха актуални от 1990 г. (след войната в Залива за освобождаването на Кувейт от иракската окупация). Тогавашният президент на САЩ Джордж Буш-старши “обяви от подиума на Американския конгрес началото на “нов световен ред..., който щял да осигури световен мир, справедливост и благоденствие”.¹

На следващата година в доклада на Римския клуб, озаглавен “Първата глобална революция”, може да се прочете аналогичен на казаното от Дж. Буш текст: “Намираме се в ранните форми на създаването на нов световен ред.”²

Цитираните изявления са първите, които оповестяват “новината”, че е започнало изграждането на “нов световен ред”. След официалното му обявяване той започна да става все по-актуална тема и все по-чест предмет или обект на научно-журналистически изследвания, интерпретации и коментари. Изкушаваме се за скромно участие в тази посока.

Целта тук е трояка, а именно да се покаже (и евентуално докаже), че:

- идеята за “нов световен ред” и световно управление не е съвсем нова, а тъкмо обратното – има дълбоки исторически корени;

¹ *Николов, Н.* Новият ред (трета допечатка). С., 1994, с. 39.

² *Кинг, Ал., Б. Шнайдер.* Първата глобална революция. Доклад на Римския клуб за 1991 г. С., 1992, с. 7.

- в периода от Първата световна война до оповестяването на “новия световен ред” от Дж. Буш-старши тази идея не е била актуална, не е имала публичен характер и е била предмет на обсъждане и интерпретиране само или поне главно в рамките на тайни и полутайни общества;

- налице са различни трактовки и визии относно съдържанието, предназначението на “новия световен ред” и пряко свързаното с него глобално управление.

*

Като казваме, че идеята за “нов световен ред” има дълбоки исторически корени, имаме предвид по-конкретно две неща: първо, идеята на М. Сервантес от XIV век за “монархия мунди” и второ, първата глобална утопия на Сен Симон (1760-1825 г.), която се свързва и със световно управление (т. нар. от него Съвет на Нютон, който е трябвало да се състои от 21 най-достойни представители от целия свят за неговото управление).

Може би могат да се потърсят и по-дълбоки корени на идеята за световно управление, доколкото древните империи (и техните императори) са смятали, че владеят и управляват света или са живели с подобна мания. Това може би в най-голяма степен се отнася за Римската империя и нейните императори – Юлий Цезар дори е бил провъзгласен за бог. През V век империята се разпада и настъпва период на териториално-политическа партикуларизация.

След Вестфалския мир от 1648 г., чиито споразумения лансират идеята за суверенитета и равнопоставеността на държавите, в края на краищата се стига до реалността на националната държава. Вестфалският мир донася на Европа политика и стремеж към взаимно уравнивяване или балансиране на силите между суверенните и (формално) равноправни национални държави, метафорично наричана “европейски (политически) концерт”. Именно в Европа обаче се разпалват и двете световни войни, а и преди тях, респ. преди Първата световна война, е имало сериозни военни сблъсъци и стълкновения между европейските национални държави (върхът на които са походите на Наполеон).

Някои национални държави обаче като Германия по времето на Хитлер или група от такива – оста Рим, Берлин и Токио, демонстрират силни амбиции за разширяване на периметъра си чрез завладяване и контрол над други суверенни страни. Хитлер нарече тези свои амбиции и частично осъществени стремежи “нов ред”.

Много преди това, още след Великите географски открития, главно Великобритания заедно с други държави (Холандия, Португалия, Франция и Испания) установяват, бихме могли да го наречем, “нов колониален ред”.

Известно е, че марксизмът лансира и обоснова идеята за световна социалистическа революция, чрез която ще се установи нов световен

“Новият световен ред” – стар феномен на най-новото време

социалистически ред, а бившият Съветски съюз проявяваше амбиция и стремеж да реализира тази идея.

Някои автори смятат, че и при основните религии е налице стремеж и амбиции към глобализъм и световно господство. Това се отнася преди всичко за християнството главно през мисионерския му период, за юдаизма, който е с претенция да се превърне в световна религия, и исляма (фундаменталния), според който всички, които не го изповядват, са неверници, изчадия на дявола; най-добрият вариант би бил всички да са правоверни.

Според А. Тойнби стремеж към универсализъм са проявявали още и индуизмът и будизмът, т.е. петте “велики религии”, както той ги нарича (юдаизмът, християнството, ислямът, индуизмът и будизмът).

Амбициите и стремежите към “нов световен ред” са били идейно-политически, икономически и религиозни, съответно комбинация между тях.

Смята се, че “автор на най-ранното и най-ясното заявление за създаването на “нов световен ред” е д-р Куйнси Райт, професор по международно право в Чикаго”.³ Още през 1941 г. той е изложил своята представа за него, като “нещо противоположно на популярния тогава “нов ред” на Хитлер”.⁴ Проф. Райт е свързвал лансирания от него “нов световен ред” със световно правителство, чието изграждане и функциониране неизбежно ще доведе до ограничаване на националния суверенитет, респ. на независимостта и самостоятелността на държавите и нациите, т.е. на националните държави. Ето защо той би могъл да се приеме като родоначалник и радетел на идеята за “нов световен ред” в по-ново време.

*

Още след Първата световна война се заражда, но след Втората световна война окончателно се утвърждава прословутият двуполусен модел между т. нар. реален (или “осъществен” по квалификацията на Светия престол) социализъм-тоталитаризъм начело с бившия Съветски съюз, от една страна, и западния демократичен капитализъм начело със САЩ, от друга. Между тези две противоположни социални системи на Изтока и Запада се води продължителна студена война. Нейният край през 1989 г. е известен - както неочаквано лесно, бързо и мирно саморазпадане и самоунищожение на социализма, така и възприемане от бившите социалистически страни на пътя и ценностите на Запада. Концентриран израз на техния преход или трансформация е изграждането на пазарно стопанство и плуралистична демокрация, функциониращи на базата на урегулирана частна форма на собственост върху факторите или

---

³ *Естулин, Д.* Историята на клуба “Билдерберг”. Заговорът на свръхбогатите. С.: “Бард”, 2004, с. 122.

⁴ Пак там.

средствата за производство. Фактически Съветският съюз се само-разпадна, а основното му ядро Русия се превърна в икономическо джудже, но си запази статута на военен гигант (по думите на Зб. Бжежински). По такъв начин САЩ се оказаха единствената свръхсила без сериозна конкуренция, т.е. едноличен лидер или хегемон на света. Първото им начинание в новото им амплуа беше организирането и осъществяването на коалиционната война в Залива (със санкция на ООН) за освобождаването на Кувейт от военната окупация на Ирак, т.е. от режима на Саддам Хюсеин.

Следователно от 1989 г. се създаде нова глобална ситуация на еднополусен свят с една-единствена суперсила (без сериозна конкуренция) и съответно с един-единствен лидер-хегемон – САЩ. Утвърждаването на страната в тази ѝ нова роля Дж. Буш-старши обяви за “нов световен ред” от трибуните на Американския конгрес след войната в Залива.

Очевидно е, че през периода на Студената война се беше наложил двуполусният модел в света и нямаше формалното основание да се говори за “нов световен ред”. Официално беше възприета доктрината за мирното съвместно съществуване между двете противоположни социално-политически системи и техните лидери (Съветския съюз и САЩ). Оказва се обаче, че през целия този период на Запад се е работило върху идеята за “нов световен ред”, респ. за световно или глобално управление, но само или главно в рамките на тайни и полутайни общества на свръхелита или на т.нар. истаблишмънт. “На практика Съветът по международни отношения (СМО) започва да планира новия световен ред още през 1942 г.”⁵ Впрочем подобно планиране е осъществявано и от други аналогични на СМО тайни и полутайни организации на суперелита и/или истаблишмънта.⁶

⁵ *Естулин, Д.* Цит. съч., с 122.

⁶ Имат се предвид:

- франкмасонството или тайното общество на “свободните зидари” – масоните и техните ложи;
- Кралският институт за външна политика (RIIA), основан през 1919 г. в Париж;
- институтът “Тависток”, създаден през 1921 г. в Лондон;
- клубът “Билдерберг”, учреден през 1954 г. в холандския град Остерберг и едноименния хотел в него;
- Съветът по международни отношения GPR, чиито основи се полагат през 1919 г. в х-л “Мажестик”, Париж;
- Тристранната или трилатерална комисия (ТС), която води началото си от 1973 г. и включва представители на суперелита от САЩ, Европа и Япония;
- Съветът за чуждестранни връзки, създаден през 1974 г., на чиито заседания се смята, че е присъствал и Михаил Горбачов;
- Комитетът на 300-та;
- говори се и се пише за Таен съвет на ционистките мъдреци и техните т.нар. протоколи, но официален Израел отрича тези писания и смята, че те са огромна провокация срещу еврейството.

“Новият световен ред” – стар феномен на най-новото време

Вероятно информацията за тайните общества (поради оскъдните сведения за тях и тяхната дейност) би трябвало да се приема с резерви (както съветва и един от изследователите им М. Бенсън), но да не се обръща внимание на писаното за тях или то да се пренебрегва едва ли е по-добрият подход.

Нямаме намерение да надценяваме тайните общества и ще си позволим да приведем два характерни цитата, които дават известна представа за ролята им относно “новия световен ред” и световното правителство или управление. Още през 1962 г. (годината на т. нар. Кубинска или Карибска ракетна криза) една от знаковите фигури на американския и световния бизнес Нелсън Рокфелер е казал: “Събитията в днешно време изискват преминаването към “нов световен ред”..., който засега е в родилни мъки.”⁷ Цели 12 години по-рано (през 1950 г.) Дж. Варбург (син на известния Пол Варбург, един от основателите на СМО и активен участник в мозъчния тръст на президента Ф. Д. Рузвелт) безцеремонно заявява пред Сенатската комисия по външна политика: “Ние ще постигнем световно правителство, независимо дали това ви харесва, или не – или със сила, или със съгласие.”⁸

Смята се, че най-важният обединителен фактор на членовете в тайните общества са “дебелите им кесии” и стремежът им те да станат още по-дебели. В случая имаме предвид преди всичко казаното от бившия министър на отбраната на Великобритания Д. Хийли: “Събитията зависят от това дали ще повлияят на националните или на търговските интереси, като повечето от тях се решават (или се диктува тяхното решаване – б.а., В. С.) от онези, които притежават дебели кесии с много пари.”⁹

Цитираната литература силно акцентира върху ролята на тайните общества при изграждането на “новия световен ред”. В разсекретения доклад на Националния разузнавателен съвет (НРС), респ. на ЦРУ, на САЩ, озаглавен “Светът през 2020 г.”, обаче експлицитно присъства “новият световен ред”. В доклада се “описват възможните (бъдещи, т.е. до 2020 г. – б.а., В. С.) светове”,¹⁰ представени като четири възможни сценария:

Посочените тайни и полутайни организации се смятат за най-важните, но освен тях има и още твърде много. Някои автори (например М. Бенсън) включват в тях дори ФРС (или “Фед”, както я наричат), а още по-учудващо е, че към тях се причислява и ЕС. Тайни символи са налице и върху доларовата банкнота на САЩ (вж. *Бенсън, М.* Тайните общества отвътре. Онова, което те не желаят да знаете. С.: “Дилок”, 2006; *Хекеторн, Ч.* Тайните общества на всички времена и народи (в три тома). С.: “Мириам”, 2007; *Овасън, Д.* Тайните символи на доларовата банкнота. С.: “Дилок”, 2006; *Естулин, Д.* Цит. съч; *Гинсберг, А.* Протоколи на сионските мъдречи. С., 2007 и др.

⁷ Цит. по *Естулин, Д.* Цит. съч., с. 247.

⁸ Пак там, с. 121.

⁹ Пак там, с. 27.

¹⁰ Светът през 2020. Официален доклад на ЦРУ (разсекретен). С.: “Колибри”, 2007, с. 76.

1. Светът според *Давос*, което означава да продължи процесът на досегашната либерална глобализация и макар че Китай и Индия ще се превърнат в колоси, САЩ ще запазят хегемонията си.

2. Светът като *Пакс Американа* – “превъзходството на САЩ би могло да надживее промените в световния политически пейзаж и да допринесе за оформянето на нов, по-разнообразен световен ред”.¹¹

3. Свят на един *нов халифат*, т.е. доминация на ислямската религиозна идентичност, което може да се окаже предизвикателство за правилата и ценностите на Запада;

4. Свят, свързан с *цикъла на страха*, в смисъл, че “тревогите от разпространяването на някои оръжия биха могли да доведат до мащабни превантивни мерки за сигурност срещу евентуални нападения, мерки, заплашващи да поставят основите на един Оруелов свят”.¹²

Може би е възможен и пети сценарий (свят или световен ред), който да приеме форма и характер на комбинация между посочените варианти (ако не се случат и непредвидени изненади).

“Но въпреки тежестите на тези бъдещи предизвикателства САЩ ще запазят своите огромни (глобални – б.а., В. С.) предимства.”¹³

Заклучението на доклада е, че “до 2020 г. нито една държава няма да може, нито да поиска да играе същата роля (каквато играят САЩ – б.а., В. С.). И дори, ако сегашният (“нов световен” - б.а., В. С.) ред е изложен на опасност, САЩ имат готовност да изградят друг... и през 2020 г. те ще (продължат да) играят важна роля в световния ред.”¹⁴

Има основание да смятаме, че идеята за “нов световен ред”, съответно за световно правителство и нейната реализация е била част от арсенала на Студената война. Още повече, че другият “полюс” работеше пък в името на идеята за световна социалистическа революция, а следователно за “нов световен социалистически ред”. Другият “полюс” в лицето главно на бившия Съветски съюз също имаше свои тайни и не чак толкова тайни организации, върховната от които беше Комунистическият интернационал (Коминтерна), а оперативната – митичното КГБ.

И все пак официалната позиция между двете “воюващи” в рамките на Студената война страни беше “мирно съвместно съществуване”, което ги обвързваше да бъдат дипломатично любезни и формално коректни един към друг. Определена положителна роля в тази посока вероятно са изиграли и международните организации и най-вече ООН.

Впрочем характерно е, че след Първата и особено след Втората световна война, т.е. в условията Студената война, е налице силен бум на

---

¹¹ Светът през 2020..., с. 76.

¹² Пак там, с. 77.

¹³ Пак там.

¹⁴ Пак там, с. 77, 225.

създаването на международни (междудържавни) организации.¹⁵ Струва ни се, че и те са част от “новия световен ред”, при който основно значение вече имат не съюзите и коалициите между държавите, а международното им сътрудничество в рамките на световните междудържавни организации. В тази “формула” трудно се вписва НАТО, след като се разпадна противостоящият му военен съюз – Варшавският договор. Впрочем НАТО преосмисля своята стратегия и цели, които се насочват към поддържането на световния мир и сигурност, без обаче да се забравят три неща: първо, че главна роля в него продължават да играят САЩ, второ, “търканията” между ЕС и САЩ относно изграждането на Европейските сили за отбрана и сигурност и взаимоотношенията им с НАТО; трето, обвиненията на Русия (по времето на Путин) спрямо САЩ, че НАТО измества и замества ООН.

Би могло да се твърди, че ако до 1989 г. “новият световен ред”, респ. световното или глобално управление, е бил цел и стратегия на истаблишмънта и неговите тайни общества, то след “края на историята” (по Фукуяма) целта и стратегията им (за “новия световен ред” и на глобалното или за космополитното управление) се очертава като необходимост и цел на официалната американска политика. Последната произтича от все по-ярко и силно очертаващото се *противоречие между глобалния характер преди всичко на финансово-икономическите процеси и дейности, от една страна, и националните основи и характер на политическото управление, от друга*; срещу глобалните икономически субекти би трябвало да стои глобален политически субект, т.е. *глобализираният свят предполага и изисква и глобално управление*. Разбира се, лесно е да се каже, но е неимоверно трудно да се осъществи. Алберт Айнщайн видя в лицето на националното управление нещо по-сложно и по-трудно от физиката и е интересно какво би казал за глобалното управление, ако беше негов съвременник? С тази разлика все пак, че с физика (и наука изобщо) не могат да се занимават неподготвени и непосветени, докато с политика могат.

---

¹⁵ Непосредствено след Първата световна война се създава Обществото на народите (ОН), в която организация САЩ са отказали да членуват. Още преди да е приключила Втората световна война, се “раждат” международните финансови институции в лицето на Международния валутен фонд и Световната банка. След войната ОН фактически се “трансформира” в Организация на обединените нации (ООН), която има и многобройни принадлежащи към нея или съпътстващи я органи и институции, най-важният от които е Съветът за сигурност. В ООН членуват почти всички суверенни държави.

Да споменем за още няколко международни организации с изключително голямо значение - ГАТТ (Генералното съглашение за митата и търговията), което от 1996 г. се преименува на СТО (Световна търговска организация); ОИСР (Организацията за икономическо сътрудничество и развитие), която има своя антиподна международна структура – “Групата на 77-те”; от 1975 г. функционира и най-“тежката” международна структура – Г-7 + 1 - клубът на най-мощните и влиятелни държави.

Засега е даден преди всичко анонсът за “новия световен ред” и глобалното управление, направени са някои първи стъпки в тази посока, но същността на работата тепърва предстои. Фактически обаче след изчезването от международната арена на Варшавския договор, на бившия Съветски съюз и на социалистическата система, първо, “новият световен ред” се оказва необходимост, второ, придоби нарастващ главно, но не само, научно-журналистически интерес, и трето, наложи се в дневния ред на глобалния свят.

*

Смятаме, че изграждането на “новия световен ред” е свързано с определени дадености, които няма как и не бива да се игнорират. Имаме предвид четири основни неща:

- ускоряващата се *либерална глобализация*, нарастващата взаимозависимост между държавите и националните стопанства, която протича паралелно с ерозията на националния суверенитет, независимост и самостоятелност на държавите; част от суверенитета им се предоставя на регионални и международни структури (организации);

- обстоятелството, че след 1989 г. САЩ се оказаха единствената суперсила с невероятна икономическа, военна, политическа и културна мощ и влияние; те фактически са *всесилен световен хегемон*, наричани нова световна империя;

- нарастващите *рискове и заплахи*¹⁶ – от екологичните, които са свързани и с ядрената заплаха, през нелегалния трафик на наркотици, оръжия, хора (а може би вече и на човешки органи), до тероризма. Нито един от споменатите рискове не е за подценяване, но именно тероризмът е определен (от САЩ след трагичния 11 септември 2001 г.) за враг № 1 на съвременния демократичен свят и му е обявена (от президента Дж. Буш) тотална и глобална война. Тероризмът получи и неимоверно големи икономически измерения – около 1.5 трилиона USD. Вече се говори/пише и за “икономика на тероризма”, чиито финансово-икономически операции (въпреки наложените ограничения) се смятат за съпоставими с БВП на Франция;¹⁷

- увеличаващото се значение на *регионалните икономически групировки или интеграционни общности* и преди всичко на техния първообраз – Европейския съюз (ЕС). Последният обаче се стреми не само към интензивно разширяване (може би докато обхване границите поне на някогашната Римска империя), но и към политическо обединяване, а също и към създаването на собствени сили за отбрана и сигурност. Вече се

---

¹⁶ Вж. Бек, У. Световното рисково общество. С., 2001.

¹⁷ Вж. Халаф, М. “Икономиката на тероризма” – новата заплаха за света. – Дневник, 4.02.2008, бр. 24.

“Новият световен ред” – стар феномен на най-новото време

говори за “европейска мечта” и “европейски модел за “нов световен ред”. Сега обединена Европа е икономически колос, но според Зб. Бжежински си остава военно джудже. Тя обаче изразява определено желание и стремеж да се превърне и във военен гигант.

Един от фундаменталните въпроси на съюзена Европа са отношенията и взаимоотношенията ѝ с Русия в контекста на идеята на генерал Де Гол за Европа от Атлантика до Урал, а за някои и до Владивосток.

До 1989 г. между двете страни на Атлантическия океан имаше пълно единство и взаимодействие, но след това отношенията започнаха да се изострят. Най-голямото напрежение между обединена Европа и САЩ е по време или по-точно в началото на войната на САЩ и коалиция срещу Ирак, респ. срещу режима на Саддам Хюсеин (без санкция от страна на ООН). Оказа се, че Европа, макар и обединена, не може адекватно да противостои на САЩ. Тя дори беше квалифицирана като “американски протекторат” и т. нар. “нова Европа” беше противопоставена на “стара Европа”. За пръв път обединена Европа се оказа разединена, но още по-разединена тя е по въпроса за признаване независимостта на Косово.

Като че ли и САЩ, и ЕС обаче стигнаха до извода и поуката, че противопоставянето между тях не е в интерес на нито една от двете страни, особено след като на хоризонта се задават нови глобални сили и играчи. В случая се има предвид групата БРИК – Бразилия, Русия, Индия, Китай, без, разбира се, да се подценява и Япония; не се изключва и алианс между някои от посочените държави като противотежест на САЩ. В цитирания доклад на ЦРУ такъв вероятен алианс би могъл да възникне между Русия, Китай и Пакистан.

Засега обаче САЩ си остават безспорен хегемон и активно използват статута си на такъв. Твърди се, че ако не са те да поддържат международния мир и сигурност, светът най-вероятно би се оказал в непредвидим хаос, което не е лишено от основание. Едва ли обаче може да се отрече и обстоятелството (което беше и едно от обвиненията на “стара Европа”), че те действат едностранно и без да се съобразяват дори с най-близките си съюзници и партньори, а ги третират като васали.¹⁸

Очевидно е, че изграждането на “новия световен ред” е сложен и противоречив процес. Най-съществените проблеми като че ли се свеждат преди всичко до това: кой да бъде конструкторът на “новия световен ред” и субектът на световното или глобално управление; какви да са целите, задачите и характерът им; как практически да се изгради механизмът за неговото функциониране.

---

¹⁸ Думи, изречени от тогавашните министри на външните работи на Франция и Германия Юбер Ведрин и Йошка Фишер.

Несъмнено е, че първите два въпроса имат изцяло политически характер, докато третият е предимно с експертно-техническо значение, но политическият интерес към него е неизбежен.

Когато се разсъждава над въпроса за субекта на глобалното или космополитното управление, вниманието обикновено се насочва към САЩ (които разполагат и с НАТО), и към ООН, която вече над половин век ръководи и координира сътрудничеството между държавите и нациите в света, притежава богат опит, разполага със собствени въоръжени сили и може да налага санкции, вкл. военна принуда; оформят се и основите на международна съдебна система под егидата на ООН.

Някои предлагат изграждането на съвсем нова международна структура, която да изпълнява функциите и задачите на глобално държавно управление или на световно правителство.

Който и да е субектът на глобалното управление, САЩ в качеството си на безспорен световен хегемон едва ли ще приемат “формула”, т.е. концепцията и механизма за световно управление, без те да изпълняват решаващата роля. Тя като че ли им се полага или си я извоюваха и присвоиха. Подобно на Наполеон те сами си сложиха короната на световно лидерство и глобално управление.¹⁹

Друг основен въпрос на “новия световен ред” е този за целите, задачите и характера на глобалното или космополитното управление. Той може би е най-сложен. След като е ясна структурата, която ще осъществява световното управление и ще налага “новия световен ред”, неизбежно възниква проблемът за нейните прерогативи и най-вече за това какво се желае да бъде постигнато от или чрез глобалното управление в смисъл:

- да се предоставят на структурата или институцията за космополитно управление всички прерогативи, функции, задачи и пълномощия, които изпълнява класическата национална държава, чийто управленски капацитет да се сведа до този на една голяма община;
- да си остане националната държава, както и досега, главен субект на държавност и държавно управление, а глобалният управленски субект да изпълнява само делегирани функции и да съгласува и координира дейността на националните държави.

Струва ни се, че в условията на ускоряващата се глобализация на света при разширяваща и задълбочаваща се екологична криза и произтичащите от нея рискове и заплахи по-адекватен, но много по-труден е

---

¹⁹ Наполеон не е бил в добри отношения със Светия престол, но папата все пак приел поканата да го коронясва (като император). За да подчертае и демонстрира своето политическо превъзходство над папата, в момента, когато той е трябвало да сложи короната върху главата му, Наполеон я грабнал от ръцете му и сам си я поставил.

Аналогичен е случаят със Сталин. Когато в близкото му обкръжение ставало дума за по-дипломатично отношение към Светия престол, Сталин спонтанно попитал: “А с колко дивизии разполага папата?”

“Новият световен ред” – стар феномен на най-новото време

първият вариант. Цитираният доклад на ЦРУ предвижда, че до 2020 г. държавата ще остане главен субект в международните политически отношения.

Проблемът за характера на “новия световен ред” и глобалното управление не е по-маловажен от неговите цели и задачи, макар че те са взаимно свързани. Логиката подсказва, че този характер се обуславя непосредствено от характера на пазара и на глобализацията. Засега както пазарът, така и глобализацията имат подчертан или силно либерален, дори би могло да се каже, либерално-корпоративен характер, още повече, че някои автори третират и държавата като своеобразна корпорация преди всичко на политиците и бюрократите.²⁰

В случая искаме да обърнем внимание върху налагащата се необходимост (за която пледират все повече автори) от известно хуманизиране, социализиране и етизиране както на пазара, така и на глобализацията. Вярно е, че колкото по-силен е либерализмът, толкова по-големи са стимулите към труд, производство (в най-широкия смисъл на думата) и ефективност. През последните около две десетилетия обаче във всички либерални стопанства това е съпътствано от невиджани по размери и мащаби социално-икономическа диференциация, дехуманизация, десоциализация, десолидаризация, криза на културата, социални напрежения и социална несигурност. Все пак те фактически са странични отрицателни “продукти” на суперлибералния пазар, който провокира повечето от негативните явления и процеси в съвременния свят – от наркотиците до тероризма.

Тезата на Зб. Бжежински е, че “Америка заема водеща позиция в четирите решаващи области на глобалната мощ (военната, икономическата, технологичната и културната, но може би трябва да се добави и политическата – б.а., В. С.)... Американското превъзходство формира нов световен ред, който не само копира, но и институционализира навън много от чертите на самата американска система.”²¹ Може би т.нар. от Бжежински “копиране” и “институционализиране на американската система навън” е основание глобализацията и новият световен ред, чийто основен двигател са САЩ, да се приема и квалифицира като американизация на света.

От своя страна другият колос на теоретичната и реална политика Х. Кисинджър внушава, че “новият световен ред” “ще включва най-малко шест мощни сили – САЩ, Европа, Китай, Япония, Русия, а може би и Индия, както и множество средни и по-малки (но не казва всички – б.а., В. С.) страни”²². Следователно според него “новият световен ред”, поне

---

²⁰ Вж. Ван Клевелд, М. Расцвет и упадок государства (пер. с англ.). Москва: ИРИСЭН, 2006, с. 11 и сл.

²¹ Бжежински, Зб. Голямата шахматна дъска. С., 1997, с. 32, 33.

²² Кисинджър, Х. Дипломатията. С., 1997, с. 15.

първоначално, няма да обхване абсолютно целия свят, но едва ли би могла да остане държава и нейни граждани, незасегнати (пряко или косвено) от този ред.

Зб. Бжежински подчертава, че “подобна безпрецедентна американска хегемония е без конкуренция”, но в същото време се пита “дали тя ще остане неоспорима и през следващите години?”²³ За разлика от него Ч. Купчан е категоричен, че краят на американската ера е неизбежен и призовава САЩ да се подготвят за този край.²⁴

Разбира се, няма нищо вечно на този свят, но засега американската хегемония е безспорно статукво. Докога? Това ще покаже само бъдещето.

Според А. Георгиев “новият (световен) ред продължава да бъде конструиран от големите държави и предназначен за (самите – б. а., В. С.) тях”.²⁵ Общо взето, е така, но може би в случая определението “големи” би трябвало да се допълни с “развити, богати и мощни” (държави), което е още по-близо до реалността. Едва ли обаче може да се отрече, че все пак главният конструктор и двигател на “новия световен ред” си остават САЩ.

“Родилните мъки” на “новия световен ред” продължават и “световната държава е... все още потенциална, отколкото реална”.²⁶ В същото време обаче М. Олброу твърди, че “глобалната държава всъщност вече функционира... всеки момент, в който индивидът си дава сметка за присъщите на планетата общи проблеми и се стреми да действа в техен интерес”.²⁷ Под глобална държава той по-скоро и фактически разбира виртуално оформящото се глобално гражданско общество, наричано сполучливо от У. Бек “*световно общество без (световна) държава*”.²⁸

САЩ са безспорно главният конструктор и двигател на “новия световен ред”, но фактически ООН е поела и осъществява изграждането му. Имаме предвид, че към нея е създадена специална *Комисия за глобално управление*, която от своя страна е разработила и Концепция за глобално управление (както и Проект за нашето бъдеще или съжителство в бъдеще). Според Д. Естулин тази концепция предвижда:

- въвеждане на глобално данъчно облагане и като начало данък върху добиваните количества петрол;
- създаването на постоянно действаща армия към ООН и изграждането на военен щаб към ООН;

²³ Бжежински, Зб. Цит. съч., с. 38.

²⁴ Вж. Купчан, Ч. Краят на американската ера. Външната политика на САЩ и геополитиката на 21-я век. С.: “Рива”, 2004.

²⁵ Георгиев, А. Европа в световния ред. С.: “Тракия – М”, 2006, с. 94.

²⁶ Олброу, М. Глобалната епоха. С.: “Обсидан”, 2001, с. 265.

²⁷ Пак там, с. 264.

²⁸ Бек, У. Що е глобализация? С., 2002, с. 159.

“Новият световен ред” – стар феномен на най-новото време

- формирането на Съвет по икономическа сигурност;
- предоставяне пълномощия на ООН над глобалните ресурси срещу ползването на които ще могат да се налагат не само данъци и такси за бюджета на ООН, но и специфични режими за експлоатацията им;
- отнемане правото на вето на постоянните членове на Съвета за сигурност;
- създаването на парламентарно представителство на “гражданското общество”, т.е. на неправителствени (граждански) организации;
- учредяване на нов Съвет за разглеждане на граждански петиции, чиято основна задача и роля ще бъде да подкрепя участието на неправителствени организации в глобалното управление;
- създаването на нов Международен съд за криминални престъпления, който да урежда правните спорове между нациите;
- учредяване на Международен съд в качеството му на постоянно действащ трибунал, който да налага наказания за престъпления срещу човечеството, вкл. на военнопредстъпници;
- придаване задължителен характер за изпълнение на неговите присъди;

- разширяване на пълномощията на генералния секретар на ООН.²⁹

Въпреки определения напредък по пътя към изграждането на “новия световен ред” и на космополитното управление не се наблюдават убедителни основания за оптимизъм. Според един от активните изследователи на “новия световен ред” Д. Хелд основната причина за липсата на или за недостатъчен оптимизъм се изразява в това, че и “при националната държава е налице контраст между властта на народа и властта на държавата”.³⁰ При космополитното управление (както го нарича Д. Хелд) този контраст ще бъде много по-голям по следните причини:

- кризата на либералната демокрация, която при едно глобално управление е логично да се задълбочи;
- неясната от политическа и социална гледна точка роля на корпорациите, макар че тя не е чак толкова неясна на фона на ерозията на националната държава. Като че ли вече глобалните корпорации вървят по пътя на първообраза си – Остиндийската компания, която е имала своя армия, знаме (флаг), дори е емитирала собствени пари, т.е. изпълнявала е държавнически функции;
- прекалено либералния характер на пазара и глобализацията, граничещ със социалния дарвинизъм;

---

²⁹ Вж. *Естулин, Д.* Цит. съч., с. 139-150.

³⁰ *Хелд, Д.* Демокрация и глобален ред. От модерната държава до космополитното управление. С.: “КХ”, 2004, с. 75.

• неясни процедури и механизми за избор на съставите на глобалните органи на власт и управление и за контрола върху дейността им, както и за взаимоотношенията между тях (глобалните органи), от една страна, и националните и регионалните органи, от друга.

Изводът, който може да се направи, е, че “новият световен ред” и непосредствено свързаното с него глобално управление са вече в процес на активно конструиране. В тях “се съзират очертанията на нов вид капитализъм, нов вид глобален ред, нов вид общество (с нова култура – б.а., В. С.), нов вид личен живот, като всички те ще се различават от ранните (и/или предходните – б.а., В. С.) фази на социалното развитие”.³¹ Очевидно е според У. Бек, че става дума за коренни промени в живота на обществата и отделните индивиди, които трудно биха се възприели еднозначно.

В действителност, макар и неравна, битката “за” и “против” “новия световен ред” продължава. Или по-скоро не срещу него като такъв, а преди всичко срещу неговата същност и характер.³²

Ако се обърнем назад в историческото време, ще установим, че битки, вкл. военни, за “нов (световен) ред” също е имало. Самата Втора световна война е (почти) изцяло последица от амбициите и стремежите на Хитлер за установяване на такъв ред; идеята за “нов (световен) ред” стоеше и в основата на Студената война.

Все пак обаче съвременният “нов световен ред” се изгражда в уникални условия:

- при еднополюсен свят с един-единствен силен и мощен хегемон;
- динамична, широкомащабна, дори тотална глобализация и нарастваща взаимозависимост между държавите, чиито национални стопанства се глобализират;
- наличие на все по-мощни регионални икономически блокове, чийто първообраз е ЕС;
- информатизиране на света, наричан информационно (мрежово) общество, чиито символи са компютрите, мобилните телефони, мрежите; говори се за “мрежово общество” и “плосък свят”;
- увеличаваща се социално-икономическа (и с други измерения) пропаст между Севера и Юга, между “златния милиард” и останалите, една (увеличаваща се) част от които са в категорията на “изключените”, респ. обречените;
- нарастваща екологична, вкл. суровинна, демографска и културна криза; все по-често се споменава и се пише и за криза на демокрацията;

³¹ Бек, У. Световното рисково общество. С., 2001, с. 8.

³² Вълнуващо описание на тази битка е книгата на световно известната канадска еколожка и антиглобалистка Наоми Клайн “Огради и прозорци. Битката против Новия световен ред” (С.: “Изток-Запад”, 2004).

“Новият световен ред” – стар феномен на най-новото време

може би вече има основание да се говори и за криза на образованието и здравеопазването (ако не тотална, то засягаща много държави, вкл. България);

- пълзящо разпространяване на ядреното и други видове оръжия за масово поразяване, което затруднява контрола върху тях;
- нарастващ нелегален трафик на наркотици, оръжия, хора;
- добре организиран и мащабно действащ международен тероризъм;
- лансиране на идеята, че бъдещото спасение на човечеството трябва да се търси в преселването му на друга/и планета/и.³³

Накратко казано, като че ли все повече автори стигат до жестокия извод, че съвременното човечество все по-определено се изправя пред алтернативата *глобална катастрофа или глобално спасение!*

В тежки моменти надеждата и упованието обикновено са в науката (или научно-техническите постижения по-конкретно) и в мъдростта (ако земната е недостатъчна, дано на помощ дойде и космическа такава). Надеждата и упованието и днес отново са в тях (науката и мъдростта).

Все пак налице е и определена оптимистична нотка, идваща от Лисабон, където на 20.10.2007 г. беше подписан *Договорът от Лисабон* (за изменение на Договора за ЕС и на Договора за създаването на Европейската общност), който подлежи на ратификация от парламентите на 27-те страни-членки. В неговите чл. 3 и 5 се казва: “Той (ЕС – б.а., В. С.) работи за ... силно конкурентна социална пазарна икономика... бори се срещу социалното изключване и дискриминацията и насърчава социалната справедливост и закрила...”

Той допринася за мира, сигурността, устойчивото развитие на планетата, солидарността и взаимното отношение между народите, свободната и справедлива търговия, премахването на бедността и защитата на правата на човека и в частност тези на детето, както и за стриктното спазване и развитието на международното право и по-специално зачитането на принципите на Устава на ООН...

Той зачита съществените функции на държавата и по-специално онези, които имат за цел да осигурят нейната териториална цялост, да поддържат обществения ред и да опазват националната сигурност.”

Договорът от Лисабон съдържа преди всичко тържествени декларации, които донякъде са знак за определени насоки и намерения. Тепърва предстои тяхното теоретично осмисляне и практическа реализация. Все пак те очертават контурите на един европейски или регионален ред, който трябва да се впише и да стане част от “новия световен ред”, което е неизбежно в условията на тоталната глобализация и взаимозависимост.

---

³³ Хипотезата на Н. Рьорих е, че човечеството първоначално е било заселено на Луната, която превърнало в необитаема, и се преселило на Земята...

Разбира се, “конкурентната *социална* пазарна икономика” определено е светлинка в тунела (социалния), т.е. в “съвременния свят, намиращ се в своеобразна агония”, обусловена от икономическата, политическата, духовно-културната и екологичната кризи, които го съпътстват, вкл. корупция, нелегален трансграничен трафик на оръжия, наркотици, хора, тероризъм... Тоталната обществена криза, обхванала съвременния (главно западен) свят, изисква и тотален подход за преодоляването ѝ. Такъв подход предлага Парламентът на световните религии чрез изграждането на (нов) *световен етос*. Последният не е “нито нова световна идеология, нито единна световна религия отвъд всички съществуващи религии, нито пък господство на една религия над всички останали. Под световен етос разбираме основен консенсус по отношение на съществуващите и свързващите ни ценности, на непоклатимите критерии и личностните основни принципи. Без основен консенсус по отношение на етоса всяка общност рано или късно бива заплашена от хаос или диктатура, а отделните хора – от отчаяние. Смята се, че именно световният етос ще постигне “по-добър индивидуален и глобален порядък... *устойчив световен ред*”, т.е. “справедлив социален и икономически ред”, който да преодолее “драматичното световно положение”.

Следователно “няма устойчив световен ред” без “основен консенсус по отношение на съществуващите и свързващите ни ценности”, защото “няма световен ред без световен етос и без световна справедливост”. В края на краищата трябва да се преодолее опасността “човекът, воден от алчността, да загуби своята “душа”... всичко онова, което (го отличава от останалите животински видове и – б. а., В. С.) го прави човек”.³⁴

15.IV.2008 г.

---

³⁴ Декларация за световен етос на Парламента на световните религии, Чикаго, 4.09.1993 г. С.: “КХ”, 2005, с. 1, 2, 4, 5, 10, 11. Вж. също *Кюн*, Х. Проект за световен етос. С.: “КХ”, 2003.